

Temadeldia

RETORN AL CAMP ► INICIATIVES PER PRESERVAR EL MÓN RURAL

Pol Valero i Pallarès
CALDES DE MALAVELLA

■ La manera més natural i senzilla de cuidar els territoris rurals és tenint població que hi visqui. L'exode rural és una realitat. La industrialització, el creixement de les ciutats i l'encariment dels preus dels habitatges han allunyat la gent de les zones agràries. Si més no, els treballadors, que a diferència dels turistes o propietaris de les segones residències, són els que més impacte tenen en el manteniment de vida dels pobles i la preservació del medi ambient. Tanmateix, la feina al sector primari cada cop està més mal pagada, de manera que els joves no tenen gaires al·licients per assentar-se lluny de les grans ciutats.

Nou noies barcelonines s'han llançat a la piscina per tirar endavant el seu projecte comunitari a Can Matllo, una masia del segle XVI situada a Caldes de Malavella, a la Selva. Entre el grup d'amigues ja havien parlat alguna vegada d'iniciar una experiència d'aquest estil i el confinament de l'any passat va ser la gota que va fer vessar el got. «Mentre vas a treballar i fas mil activitats, la ciutat està bé, però si no estàs enmig del remolí, la qualitat de vida minva», assegura l'Olga. «Volem abaixar el ritme, crear comunitat i estar en contacte amb la natura», afegeix la Irene. Les dues tenen 28 anys, són ambientòlogues i fa pocs dies que s'han instal·lat a la masia. Ara mateix, ja són quatre les noies que hi viuen i a partir de l'octubre s'hi anirà mudant la resta de la colla.

A finals del juny del 2020 van firmar un contracte de vuit anys de semimasoveria amb els propietaris. Elles paguen la meitat del lloguer amb diners i l'altra meitat rehabilitant l'edifici. Els llogaters d'abans tenien la casa força descuidada. «Quan vam arribar, hi ha-

Nou barcelonines omplen de vida una masia del segle XVI

► Fugint del frenesí de la capital, el grup d'amigues ha instal·lat el seu projecte comunitari a Can Matllo, a Caldes de Malavella i, en els pròxims vuit anys, rehabilitaran l'antic edifici

via zones que feien por», confessa l'Olga. «El primer que vam haver de fer és netejar», explica la Irene, ja que «estava ple de runes i brossa». La casa ja tenia electricitat i un pou que els ha permès instal·lar una bomba per tenir aigua cor-

rent. La masia té dos pisos i disposa d'onze habitacions (nou per les llogaters i dues de convidades), un lavabo -amb la intenció de construir-ne un altre-, una cuina, una sala d'estar, un taller, diversos patis, una caravana que serveix

d'habitació extra i un hort, on planten enciams, carabassos i tomàquets.

Per fer front a aquest volum de feina, a banda d'elles nou, hi ha més gent implicada en el projecte. Cada dos mesos convoquen unes

jornades de treball. Durant un cap de setmana, una quinzena d'amics i amigues s'ajunten per dedicar-se a la rehabilitació de la casa. El grup s'organitza a través de comissions i assemblees que celebren cada quinze dies. A més, han

L'Olga i la Irene al taller, centre neuràlgic de les reformes. DAVID AFARIKIO

Avança la prova pilot per frenar el despoblament rural

► Quatre municipis gironins es van acollir al programa de la Generalitat per rehabilitar habitatges en mal estat

POL VALERO I PALLARÉS. GIRONA

■ Girona és la vegueria amb més habitatges buits o en desús de l'entorn rural amb un total de 2.754, una xifra que també inclou els de la comarca de la Cerdanya. Per fer front a aquesta problemàtica, el Departament de Territori va impulsar fa uns mesos una prova pilot del Programa de Mobilització d'Habi-

tatge. Entre els vint municipis escollits, n'hi havia quatre de la província de Girona: Planoles, Palau de Santa Eulàlia, Vilademuls i Ribes de Freser.

«Demanda per venir a viure als micropobles n'hi ha. Molta», assegura en David Verge, alcalde de Planoles, un poble de 300 habitants del Ripollès. Explica que ha parlat amb una cinquantena de persones interessades en viure-hi i que fins i tot deuen han anat a veure la zona. «Sempre s'encallen amb l'habitatge», diu. Sota el programa pilot, la Generalitat subvencionarà fins a un 60% de la rehabilitació de dos habitatges al

Vista general de Palau de Santa Eulàlia, a l'Alt Empordà. DMC

mig del nucli antic a canvi que s'hi quedin a viure dues famílies pagant un lloguer assequible.

Vora l'N-260 hi ha dotze habitatges, propietat del Ministeri. Fa quinze anys que estan tancats, però no hi pot viure gent perquè, allà, el ministeri hi té emmagatzemada la seva maquinària. «Estem intentant trobar una nau on puguin guardar les màquines llevaneus perquè nosaltres puguem aprofitar les cases», comenta Verge. «Al poble hem fet un llistat i hi ha 25 persones que hi estarien interessades», i assegura, optimista: «Si amb el Ministeri arribem a un acord, les omple en

Lliurona, un cas exitós de repoblament

► Lliurona era un poble destinat a quedar desert. No obstant això, a la dècada dels 80, un grup de joves va instal·lar-se a aquesta zona del terme municipal d'Albanyà, a 840 metres d'altitud, a la frontera entre la Garrotxa i l'Alt Empordà. La crisi del carbó dels anys seixanta l'havia deixat pràcticament abandonat, però l'arribada de jovent, motivat per engegar un projecte comunitari en un entorn natural, va aconseguir mantenir l'indret amb vida. El factor clau va ser l'obertura d'una escola en una ruïna a principis dels anys noranta, que aviat va ser reconeguda pel Departament d'Ensenyament i estalviava als alumnes el viatge fins a Albanya. Les cases de Lliurona, equipades amb plaques solars i cisternes pluvials, perquè no hi ha aigua corrent, acullen una cinquantena de veïns que viuen en plena natura. **P.V.P. LLIUORONA**

comptat amb el suport de coneixements i veïns, que els han donat tota mena d'eines i objectes. «Sempre que podem, intentem reciclar material, tot i que hi ha coses que no tenim més remei que comprar-les», explica la Irene.

Can Matllo forma part de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya i des del segle XVI ha conservat molta la forma exterior. És un oasi al costat de la ur-

banització El Llac dels Cignes. «Sortir i tenir una taula a l'aire lliure té molt valor. A Barcelona, tenir un trosset a fora per prendre l'aire és un luxe», conclou l'Olga.

Reequilibrar el territori

«Més d'un terç del territori s'està despoblant», destaca Ton Lloret, impulsor de Repoblem, una iniciativa que busca persones que vulguin anar a viure a un poble per frenar el despoblament i reequilibrar el territori. «Si un poble perd l'escola, la botiga o el bar, està pràcticament condemnat», diu, i destaca el desequilibri en infraestructures i serveis que hi ha Catalunya. «Per posar un exemple recent i molt gràfic, només cal mirar el mapa dels municipis afectats pel toc de queda», exposa en Ton. Són 165 dels 947 municipis totals, però inclouen 6 milions d'habitants dels 7,5 que hi ha a Catalunya.

En Lou Rectoret és programador i està desenvolupant el projecte de Masies x Viure, un web que servirà per posar en contacte gent que vol crear una cooperativa d'habitatge. «Sols no podem accedir a les terres o a la natura perquè s'han convertit en un bé de luxe», reflexiona. «L'única solució és fer pinya», assegura. Masies x Viure vol promoure un retorn al món rural conscient i respectuós i en Lou espera que pugui entrar en funcionament a finals d'any.

«El més complicat no és fer-se un mas o restaurar-lo», indica, «el problema és que el sistema financer no permet accedir a un habitatge que està en desús». En tractar-se de sol rústic, el banc només finança un 60% del preu, en lloc del 80% habitual. Això en els pocs masos que disposen de cèdula d'habilitat. Si no la tenen, l'entitat no concedeix cap hipoteca. «L'Estat està demostrant que és una cosa fallida, per tant, ens hem d'autoorganitzar», conclou.

una setmana».

«Ara mateix, estem en habitatge zero: entre primera, segona residència i lloguers no tenim habitatge lliure», declara Xavier Camps, alcalde de Palau de Santa Eulàlia. Un ciutadà del poble s'ha acollit al programa de la Generalitat per restaurar un dels molts masos que hi ha per rehabilitar. «Volem canviar la llei d'urbanisme per poder fer usos diferents dels masos i dividir les cases per tenir més habitatge a millor preu», exposa. «Els fills no es poden construir una altra casa al terreny familiar perquè la norma ho impedeix», afegeix.

Camps destaca la importància de les primeres residències: «Si no tens gent vivint de dilluns a divendres, ets un poble mort». Per això

celebra que, de cara al curs vinent, Palau de Santa Eulàlia recuperi l'escola rural, sent l'única localitat gironina que reobrirà un servei d'aquestes característiques.

Vilademuls és un municipi del Pla de l'Estant que agrupa 12 pobles. Actualment té uns 834 habitants, uns catorze per quilòmetre quadrat. «No podem proporcionar els mateixos serveis que un municipi amb tan sols un, dos o tres nuclis», lamenta l'alcalde, Àlex Terés. La seva prioritat és que el jovent que es vulgui emancipar es pugui quedar a la zona. «Volem rehabilitar l'antiga casa del mestre de Sant Esteve de Guialbes per fer-hi quatre apartaments de 50 metres quadrats per a joves amb zona comuna i un espai de *coworking*», anuncia.

Una de les cases abandonades a Sant Marçal de Quarantella.

ANIOL RESCLOSA

Els micropobles cobreixen més d'un terç de la gestió directa del territori

► El vicepresident de l'Associació de Micropobles de Catalunya, Oriol Serrà, lamenta que tenen «molta massa forestal, però pocs recursos»

POL VALERO I PALLARÉS. GIRONA

■ Els micropobles representen un 1% de la població de Catalunya, però més d'un terç de la gestió de la superfície. «Necessitem que el territori tingui veu», demana el vicepresident territorial de l'Associació de Micropobles de Catalunya, Oriol Serrà. L'entitat, que vetlla pels interessos dels pobles de menys de 500 habitants, té 197 municipis afiliats, dels 328 micropobles que hi ha a Catalunya. «Els pobles petits tenen molta massa forestal, però pocs recursos. Al final és un bé de tots i posa en perill a tothom», afegeix.

Oriol Serrà també és l'alcalde de Sant Miquel de Campmajor, al Pla de l'Estant, un poble que havia arribat al miler d'habitants, però que ara en té uns 240. «Si hi ha 130 masos, en tenim uns 80 d'habitats i uns 50 en desús per mal estat», lamenta Serrà. «No volem crear nova edificació, volem recuperar-la», afegeix. Moltes cases de gent que va marxar a la ciutat han quedat orfes i s'han deixat caure. «També s'han abandonat les terres i està creixent el bosc. Si no s'hi viu, està descuidat», comenta Serrà.

A mitjans del juny passat, els geògrafs Ignasi Aldomà i Josep Ramon Mòdol, de la Universitat de Lleida, van publicar un estudi

que constata risc de despoblament en 200 municipis catalans. El perill més significatiu de pèrdua d'habitants es localitza actualment a la zona del Pirineu i el Prepirineu. A les comarques gironines, hi ha 22 municipis amenaçats, que se situen sobretot a l'Alt i el Baix Empordà i al Ripollès. La majoria són localitats petites, amb una estructura envellida de la població i una activitat econòmica escassa i poc diversificada. A més, sovint presenten un desenvolupament industrial nul i un nivell de serveis insuficient. «Hi ha clarament dues Catalunyaes, la urbana i la rural i, mentre la urbana continua creixent, la rural està en regressió», explica Aldomà. «Només es podria revertir la situació amb contingents de població migrada jove», assegura Mòdol. L'estudi conclou que el jovent d'origen estranger, que «es com porta en funció de les necessitats

del mercat de treball», té la clau de la renovació generacional.

Nuclis deshabitats

Alguns pobles ja han perdut tots els seus habitants. Un dels exemples més coneguts és Sant Marçal de Quarantella, un petit nucli format per una església, una rectoria i quatre cases deshabitades, que pertany al terme municipal de Vilademuls. Des de fa uns anys, tres masies del poble, la rectoria i unes 60 hectàrees de boscos i camps estan en venda per 2 milions d'euros. De moment, encara no hi ha hagut cap comprador interessat. Els edificis no estan en bon estat, per tant, la inversió hauria de ser elevada, la qual cosa només és assumible per un complex hotel·ler o una empresa de turisme rural. Malgrat això, el desig dels veïns de Vilademuls és que s'hi poguessin arribar a establir unes quantes famílies que aportarien més vida al municipi.

Un altre veïnat despoblat és el de Molinàs, en plena Costa Brava. Els habitants d'aquest poblet prop de Colera viuen del bestiar, la vinya i l'olivera, però entre la crisi de la fil·loxera a finals del segle XIX i les fortes gelades dels anys 50, els veïns es van veure obligats a abandonar la zona per buscar-se la vida.

Segons l'estudi, a les comarques gironines hi ha vint-i-dos municipis en risc de quedar-se sense habitants